

Respons

Hviterussland: Statsborgerskap

Problemstilling/spørsmål:

- Erverv av statsborgerskap
- Dobbelt statsborgerskap
- Opphør av statsborgerskap for voksne
- Opphør av statsborgerskap for barn
- Overgangen fra Sovjetunionen til egen stat, og konsekvenser for statsborgerskapsregelverk

Erverv av statsborgerskap

Dagens statsborgerskapslov er fra 1. august 2002, og ble endret 22. juni 2006.

Etter loven kan en person få hviterussisk statsborgerskap ved:

- Fødsel (§ 13)
- Naturalisering (§§ 14 og 16)
- Registrering (§§ 15 og 16)
- Andre grunner (§§ 23, 25 og 27)

§ 13, erverv ved fødsel, skiller mellom tre typer tilfeller. Man blir født som hviterussisk statsborger dersom:

- Minst én av foreldrene er hviterussisk statsborger, uavhengig av hvor fødselen skjer (innenlands eller utenlands)¹
- Foreldrene, eventuelt enslig forelder, er statløs, er fast bosatt i Hviterussland og barnet er født i Hviterussland

¹ På dette punktet skjedde det en endring i loven i 2006. Før 2006 måtte den andre forelderen, altså den som eventuelt ikke var hviterussisk, gi sitt samtykke til at barnet skulle bli hviterussisk statsborger. For øvrig kan foreldrene i slike situasjoner sammen søke om at barnet ikke skal bli hviterussisk statsborger.

- Foreldrene, eventuelt enslig forelder, har utenlandsk statsborgerskap, er fast bosatt i Hviterussland, barnet er født i Hviterussland og foreldrenes hjemland ikke gir statsborgerskap til barnet

Dersom den ene av foreldrene er hviterussisk statsborger, blir barnet altså automatisk hviterussisk statsborger, uavhengig av hvor barnet blir født. Det er ikke nødvendig for foreldrene (i utlandet) å sende informasjon om fødselen til hviterussiske myndigheter. Barnet er per definisjon hviterussisk statsborger, selv om hviterussiske myndigheter i Hviterussland ikke har kjennskap til fødselen (Hviterusslands ambassade i Stockholm, e-postutveksling februar 2012).

Forutsetningene for å kunne få statsborgerskap ved naturalisering (§ 14) er:

- En har fylt 18 år,
- Forplikter seg til å respektere Konstitusjonen,
- Snakker minst ett av de offisielle språkene, russisk eller hviterussisk,²
- Har bodd lovlig i landet i minst sju år,³
- Har en inntekt ikke lavere enn minimumsinntekt for å overleve,
- Har ikke statsborgerskap i et annet land

Erverv av statsborgerskap ved registrering (§ 15) gjelder folk som var statsborgere av Sovjetunionen og bodde permanent i Hviterussland, men som ikke hadde hviterussisk delrepublikk-statsborgerskap, og følgelig heller ikke automatisk ble hviterussiske statsborgere.⁴ De nærmere kravene for å kunne få statsborgerskap for personer i denne gruppen er angitt i loven.⁵ I perioden 2002-2010 var det dobbelt så mange som fikk statsborgerskap på grunnlag av registrering som ved naturalisering, vel 12 000 mot vel 6000 (Ulasiuk 2011).

Avtaler mellom Hviterussland, Russland, Ukraina, Kasakhstan og Kirgisistan gjør at det er forenklete prosedyrer for søknad om statsborgerskap for borgere av et av disse landene i de andre landene.

Dobbelt statsborgerskap

Hviterussland anerkjenner ikke dobbelt statsborgerskap. Det innebærer at en person med et annet statsborgerskap i tillegg til det hviterussiske blir betraktet/behandlet som hviterussisk

² Med den nye Konstitusjonen av 1996 ble både russisk og hviterussisk offisielle språk. Før det var bare hviterussisk offisielt språk.

³ Det finnes en rekke unntak fra hovedbestemmelsen. Loven tillater personer med permanent bostedstillatelse å oppholde seg over lengre tid i utlandet uten at det kommer i konflikt med sjuårskravet. Personer som tidligere har bodd i Hviterussland og personer som regner seg som etniske hviterussere, er eksempler på grupper der kravet til botid kan reduseres eller helt fjernes. Det å være gift med en hviterussisk statsborger gjør det ikke lettere å oppnå hviterussisk statsborgerskap. Her gjelder de samme reglene som for andre.

⁴ Se mer om overgangen fra Sovjetunionen til Hviterussland nedenfor.

⁵ Registrering har en forenklet form for prosedyre sammenlignet med naturalisering.

statsborger, og bare det, av hviterussiske myndigheter.⁶ Personer som søker om hviterussisk statsborgerskap, må dokumentere at de ikke (allerede) er statsborger av et annet land (Polens migrasjonsmyndigheter 2010).

Opphør av statsborgerskap for voksne

Hviterussere skal som hovedregel ikke kunne bli fratatt sitt statsborgerskap, og skal videre ha rett til å skifte statsborgerskap. Like fullt sier statsborgerskapslovens (2002) § 17 at opphør av statsborgerskap kan skje både frivillig og mot noens vilje. § 18 sier at frivillig opphør av statsborgerskap skal skje ifølge bestemte prosedyrer regulert i loven og i samsvar med vilkår gitt i § 20. I praksis kan visse grupper likevel bli nektet innvilgelse av søknad om opphør av hviterussisk statsborgerskap. Det gjelder for eksempel personer som:

- Står oppe i en rettssak
- Skylder skatt eller har annen gjeld til staten
- Ikke kan dokumentere at de vil få et annet statsborgerskap

§ 19 i loven angir tilfeller der den hviterussiske staten kan trekke tilbake et statsborgerskap. Det gjelder særlig dersom en person har tjenestegjort eller arbeidet i militæret, politiet, sikkerhetsstyrker eller andre offentlige organer i en fremmed stat. Men hovedregelen er altså at ingen på et vilkårlig grunnlag skal kunne miste sitt statsborgerskap. Like fullt kan det være forskjell på teori og praksis, mellom det som er nedfelt i loven og gjennomføringen av loven. Den hviterussiske journalisten Pavel Sheremet er ett eksempel. Han bor permanent i Moskva, og ble fratatt sitt hviterussiske statsborgerskap med den begrunnelse at han også var russisk statsborger. Noen mener det skjedde fordi han har skrevet kritiske artikler om regimet i Hviterussland, og at det dreide seg om en politisk motivert handling (Ulasiuk 2011).

En person som ønsker å frasi seg eller løse seg fra sitt hviterussiske statsborgerskap, kan søke om det ved en hviterussisk ambassade. Vedkommende må være permanent bosatt i utlandet. Søker må skrive en personlig erklæring stilet til presidenten om at han ønsker å oppgi sitt statsborgerskap. Følgende dokumenter må legges ved:

- Søknadsskjema med fire bilder
- En slags selvbiografi
- Kopi av passet
- Kopi av det nye landets pass (hvis vedkommende har)
- Kopi av fødselsattest
- Dokumentasjon på sivilstatus (for eksempel kopi av aktuell ekteskapsattest eller skilsmisseattest)
- Kvittering for betalt avgift

⁶ § 11 i statsborgerskapsloven (2002) sier klart at Hviterussland ikke anerkjenner statsborgerskap i et annet land for hviterussiske statsborgere. Men samtidig har loven flere henvisninger til situasjoner der borgere faktisk har dobbelt statsborgerskap. For eksempel sier loven at personer som har dobbelt eller multipl statsborgerskap ikke skal få eller ha færre rettigheter eller plikter enn de som "bare" har hviterussisk statsborgerskap. For øvrig var det i perioden 1991-2002 slik at personer som ble statsborger av et annet land, automatisk mistet sitt hviterussiske statsborgerskap.

Eventuelle barn mellom 14 og 18 år må gi sitt samtykke, en erklæring som må være notarietført. Dersom bare én av foreldrene sammen med mindreårige barn søker om løsning, må den andre forelderen gi sitt samtykke, og denne må være notarietført (Hviterusslands ambassade, u.å.a).

Opphør av statsborgerskap for barn

Dersom foreldrene har ulikt statsborgerskap, kan de sammen bli enige om at (det nyfødte) barnet ikke skal (fortsette å) være hviterussisk statsborger. I slike tilfeller er det en forenklet prosedyre for opphør av det hviterussiske statsborgerskapet. Foreldrene må sammen skriftlig søke hos det lokale kontoret for migrasjonsspørsmål der den hviterussiske statsborgeren er bostedsregistrert (Hviterusslands ambassade i Stockholm, e-postutveksling februar 2012).

Dersom barnet er mellom 14 og 18 år, kan opphør av hviterussisk statsborgerskap bare skje dersom barnet gir et skriftlig samtykke og dette er notarietført. Dette framgår av § 23 i statsborgerskapsloven (Ulasiuk 2011).

Overgangen fra Sovjetunionen til egen stat, og konsekvenser for statsborgerskapsregelverk

Hviterusslands første statsborgerskapslov trådte i kraft 12. november 1991.⁷ Hovedregelen for erverv av statsborgerskap i den nye staten var det såkalte *zero option*-prinsippet. Det innebærer at alle som var bostedsregistrert i Hviterussland 12. november 1991 automatisk ble hviterussiske statsborgere dersom de ikke aktivt protesterte.⁸ En lang rekke tidligere sovjetrepublikker innførte *zero option*-prinsippet.⁹ Hviterussland praktiserte bestemmelsen på en liberal måte. Grupper som strengt tatt ikke skulle vært inkludert fordi de oppholdt seg utenfor Hviterussland, kunne likevel bli hviterussiske statsborgere, for eksempel folk i militæret, utenlandsarbeidere og studenter (Ulasiuk 2011). Like fullt var det grupper av delrepublikkstatsborgere av Hviterussland som ikke automatisk ble hviterussiske statsborgere 12. november 1991 – noen med, andre mot, sin vilje, fordi de oppholdt seg permanent utenfor Hviterussland. Tilsvarende var det personer som var permanent bostedsregistrert i Hviterussland 12. november 1991 som automatisk ble hviterussiske statsborgere, noen med, andre mot, sin vilje – til tross for at de var delrepublikkstatsborgere i andre sovjetrepublikker.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

⁷ Hviterussland erklærte seg som uavhengig stat 27. juli 1990.

⁸ I sovjettiden var det to typer statsborgerskap, det sovjetiske og delrepublikk-statsborgerskap. Det siste hadde mest symbolsk verdi, i hvert fall inntil Sovjetunionen gikk mot oppløsning. En person bosatt og registrert i Hviterussland, hadde altså sovjetisk statsborgerskap og var i tillegg "statsborger" av delrepublikken Hviterussland.

⁹ Enkelte tidligere sovjetrepublikker brukte tidspunktet for uavhengighetserklæringen som utgangspunkt for hvem som automatisk skulle bli statsborger i det nye landet. Andre brukte tidspunktet for når en ny statsborgerskapslov trådte i kraft.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

Skriftlige kilder

- Hviterusslands ambassade (u.å.). *Boprosy grazhdanstva [Om statsborgerskap]*. Stockholm: Hviterusslands ambassade. Tilgjengelig fra http://sweden.mfa.gov.by/rus/questions/interrogations_of_citizenship/ [lastet ned 19. mars 2012]
- [Polens migrasjonsmyndigheter] (2010, juni). *Białoruś. Sytuacja Migracyjna. 9.-17. april 2010. [Hviterussland. Migrasjonssituasjonen. 9.-17. april 2010]*. Warszawa: Polens migrasjonsmyndigheter.
- [Statsborgerskapsloven] (2002, 1. august). *Law of the Republic of Belarus on Citizenship*. Minsk: President of the Republic of Belarus A. Lukashenko. Tilgjengelig fra [http://eudo-citizenship.eu/NationalDB/docs/BELA%20Law%20of%20the%20Republic%20of%20Belarus%20of%201%20August%202002%20\(English%20Version\)%20\(Consolidated%202006\).pdf](http://eudo-citizenship.eu/NationalDB/docs/BELA%20Law%20of%20the%20Republic%20of%20Belarus%20of%201%20August%202002%20(English%20Version)%20(Consolidated%202006).pdf) [lastet ned 16. mars 2012]
- Ulasiuk, I. (2011, april). *Country Report: Belarus*. Firenze: EUDO Citizenship Observatory. Tilgjengelig fra <http://eudo-citizenship.eu/docs/CountryReports/Belarus.pdf> [lastet ned 13. februar 2012]

Muntlige kilder

- Hviterusslands ambassade i Sverige. E-postutveksling 9.-23. februar 2012.

© Landinfo 2012

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.